

ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในการสืบสวนสาเหตุ (Investigation) กรณีฟาร์มปฏิบัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน

โดย

พุทธ ส่องแสงจินดา

ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

เนื้อหาในการบรรยาย

1. ข้อกำหนดของ กมป ในการควบคุมมาตรฐานของการตรวจรับรองฟาร์ม
2. ความแตกต่างของวิธีการตรวจฟาร์ม ระหว่าง inspection และ investigation
3. ตัวอย่างกรณีฟาร์มปฏิบัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐานในผลิตภัณฑ์ทะเล และแนวคิดที่สามารถนำมาใช้ประกอบการวางแผนสืบสวนสาเหตุ
4. ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในการสืบสวนสาเหตุ (Investigation) กรณีฟาร์มปฏิบัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน

ข้อกำหนดของ กมป ในการควบคุมมาตรฐานของการตรวจรับรองฟาร์ม

การให้การรับรอง

1. คณะผู้ตรวจประเมินบันทึกผลการตรวจประเมิน และรวบรวมผลการตรวจประเมิน ประกอบด้วย เอกสาร ประกอบการตรวจประเมิน รายงานการตรวจประเมิน รายงานขอบกพรอง (F-AU-30) (ถ้ามี) ผลการ วิเคราะห์สารตกค้างในสัตว์น้ำ ผลวิเคราะห์โรคสัตว์น้ำ ผลวิเคราะห์น้ำ ปัจจัยการผลิต และ GMO (ถ้ามี) แนวทางการแก้ไขจากผู้ยื่นคำขอรับการรับรอง (F-AU-31) (ถ้ามี) บันทึกการทบทวนสมรรถนะระบบ (FAU-35) สำหรับฟาร์ม/สถานประกอบการที่ยื่นขอต่ออายุ หรือฟาร์ม/สถานประกอบการที่ยื่นขอการรับรองใหม่ เพื่อจัดส่งให้ฝ่ายตรวจประเมิน กมป. เมื่อผลการตรวจประเมินเป็นกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ไม่พบขอบกพรองใดๆ

(2) พบเฉพาะขอบกพรองที่เป็นระดับควรปฏิบัติ หรือขอแนะนำ ตามเกณฑ์กำหนดสำหรับมาตรฐาน ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขขอบกพรองทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว ภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือ มีคะแนนถึงโดยไม่ต้องปรับปรุงแก้ไขขอบกพรอง

(3) พบเฉพาะขอบกพรองที่เป็นระดับต้องปฏิบัติ ตามเกณฑ์กำหนดสำหรับมาตรฐานและได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขขอบกพรองทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ข้อกำหนดของ กมป ในการควบคุมมาตรฐานของการตรวจรับรองฟาร์ม

การพักใช้การรับรอง

1. คณะผู้ตรวจประเมินหรือเจ้าหน้าที่ กมป. ได้รับทราบว่า ผู้ได้รับการรับรองไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ไม่ปฏิบัติตามระบบที่ได้รับการรับรอง ไม่แก้ไขปรับปรุงขอบกพร่องภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินการตรวจสอบรายละเอียด (investigate) และจัดทำหนังสือแจ้งผลการตรวจประเมินฟาร์ม เพื่อสรุปรายละเอียดขอเท็จจริงที่พบเสนอคณะพักใช้เพิกถอนพิจารณา

2. คณะพักใช้เพิกถอนพิจารณารายละเอียดของการไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ไม่ปฏิบัติตามระบบที่ได้รับการรับรอง ไม่แก้ไขปรับปรุง ขอบกพร่องภายในระยะเวลาที่กำหนด หากพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะต้องทำการพิจารณาพักใช้การรับรอง ให้ทำหนังสือแจ้งผู้ได้รับการรับรองแก้ไขปรับปรุงให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน และเสนอ ผู้อำนวยการ กมป. หรือรักษาการผู้อำนวยการ กมป. พิจารณา

3. ผู้อำนวยการ กมป. หรือรักษาราชการแทนผู้อำนวยการ กมป. พิจารณารายละเอียดผลการพิจารณาของคณะ พักใช้เพิกถอนและขอมูลของการไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข จากนั้นลงนามในหนังสือแจ้งใหญ่ ผู้ได้รับการรับรองแก้ไขปรับปรุง ในกรณีที่ผู้อำนวยการ กมป. หรือรักษาราชการแทนผู้อำนวยการ กมป. มีความเห็นแย้งผลการพิจารณาให้ ส่งเรื่องคืนคณะพักใช้เพิกถอน พร้อมเหตุผล เพื่อพิจารณาใหม่และนำเสนอผู้อำนวยการ กมป. หรือ รักษาการผู้อำนวยการ กมป. อีกครั้ง ภายในระยะเวลา 30 วัน

4. ก่อนครบกำหนดระยะเวลา 60 วัน คณะผู้ตรวจประเมินให้ทำการตรวจติดตามผลการแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง ตามคู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงาน เรื่อง การตรวจติดตามผลตามมาตรฐาน GAP และ CoC (PM-AU-07)

ข้อกำหนดของ กมป ในการควบคุมมาตรฐานของการตรวจรับรองฟาร์ม

การเพิกถอนการรับรอง

1. คณะผู้ตรวจประเมินหรือเจ้าหน้าที่ กมป. ได้รับทราบว่าผู้ได้รับการรับรอง เป็นไปตามกรณีใดกรณีหนึ่ง หรือ หลายกรณีดังนี้
  - (1) ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข เรื่องการรับรองฯ RE-AU-01 หรือ RE-AU-07 และส่งผลกระทบร้ายแรงต่อการรับรอง
  - (2) ไม่ปฏิบัติตามระบบที่ได้รับการรับรองในสาระสำคัญ เช่น พบการใช้สารตองห้ามในการผลิต ขายนอเพื่อยีสลูกกุ้งขาว แวนนาไมที่ติดเชื้อโรค EMS ออกสู่ตลาด เป็นต้น
  - (3) ไม่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องหลังถูกพักใช้การรับรอง
  - (4) มีข้อร้องเรียนที่พิจารณาแล้วเห็นว่าอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อการรับรอง เช่น การปลอมใบรับรอง การแก้ไขใบรับรอง โดยไม่ได้รับอนุญาต การนำผลผลิตที่ไม่ได้รับการรับรองมากล่าวอ้าง เป็นต้น
2. คณะผู้ตรวจประเมินหรือเจ้าหน้าที่ กมป. /เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตรวจสอบรายละเอียด จากนั้น จัดทำบันทึกสรุป รายละเอียดขอเท็จจริงและประเด็นที่เกี่ยวข้องที่พบ เสนอผู้อำนวยการ กมป. หรือรักษา ราชการแทนผู้อำนวยการ กมป. พิจารณา

ความแตกต่างของวิธีการตรวจฟาร์ม

การตรวจสอบ (Inspection)

มีวัตถุประสงค์หลักในการตรวจสอบและบรรลุการปฏิบัติตามมาตรฐาน โดยเมื่อมีการตรวจสอบเจ้าหน้าที่จะตรวจสอบการปฏิบัติที่ดีตามหลักการที่มาตรฐานได้กำหนดไว้ มีการตรวจเอกสารและบันทึก พร้อมกับการเก็บตัวอย่างเพื่อตรวจสอบผลผลิตว่า มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดทั้งหมดหรือไม่ เพื่อตัดสินใจว่าระบบการผลิตที่ได้รับ การรับรองมาตรฐานนั้นเป็นไปตามข้อกำหนด

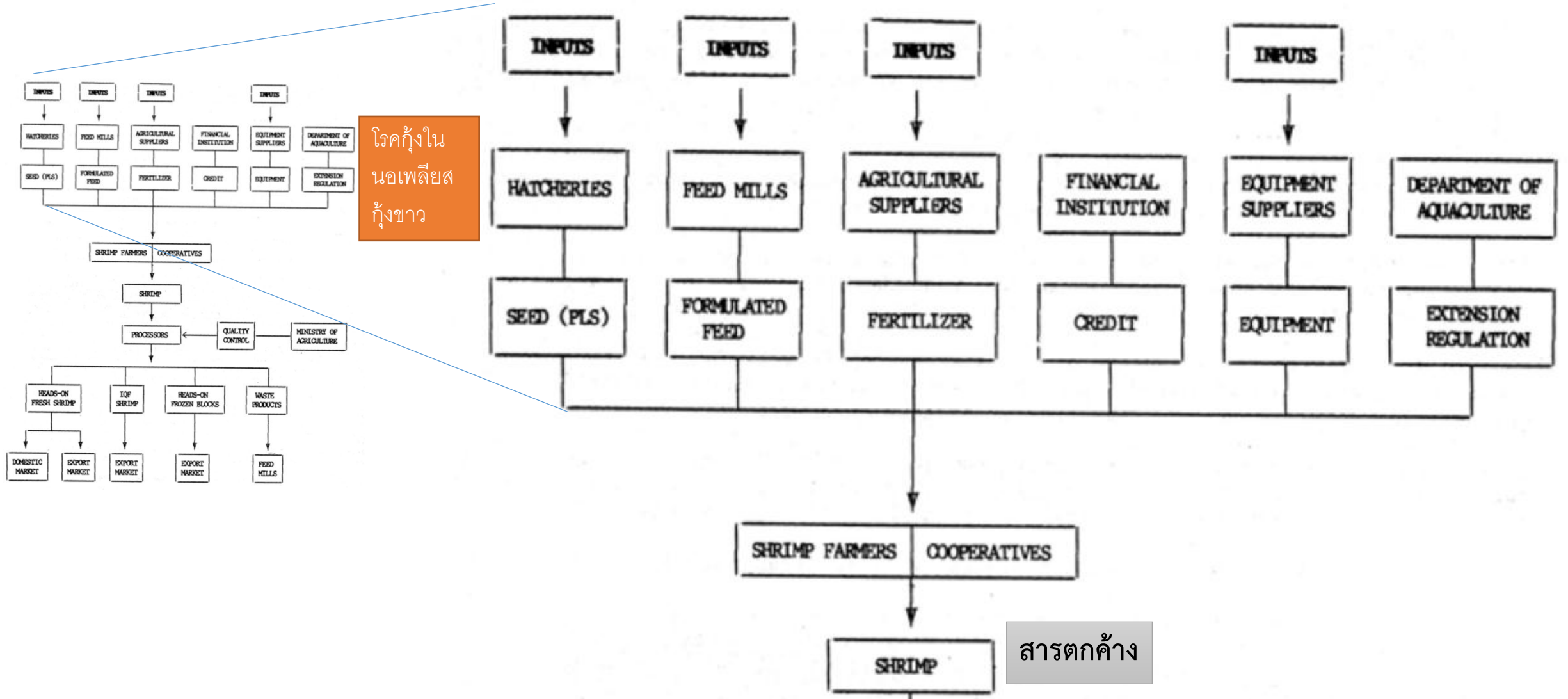
การสืบสวนสาเหตุ (Investigation)

ความแตกต่างของวิธีการตรวจฟาร์ม

การสืบสวนสาเหตุที่ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญการสืบสวน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรวบรวมหลักฐานที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะสำหรับพักใช้เพิกถอน หรือบังคับใช้กฎหมายตามแต่กรณี การสืบสวนสาเหตุเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่อไปนี้: การขอเข้าตรวจฟาร์มเป็นกรณีพิเศษ, การรวบรวมข้อเท็จจริง หลักฐาน จากการสัมภาษณ์บุคคลที่อาจมีข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การเก็บตัวอย่าง มาวิเคราะห์ประมวลผลรายงาน ว่า ฟาร์มมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานกำหนดไว้หรือไม่ โดยเมื่อการสืบสวนสาเหตุเสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการพักใช้เพิกถอนจะนำรายงานผลการสืบสวนสาเหตุ มาพิจารณามาตรการการลงโทษที่กำหนดไว้ในระบบควบคุมคุณภาพของการตรวจรับมาตรฐานฟาร์มต่อไป

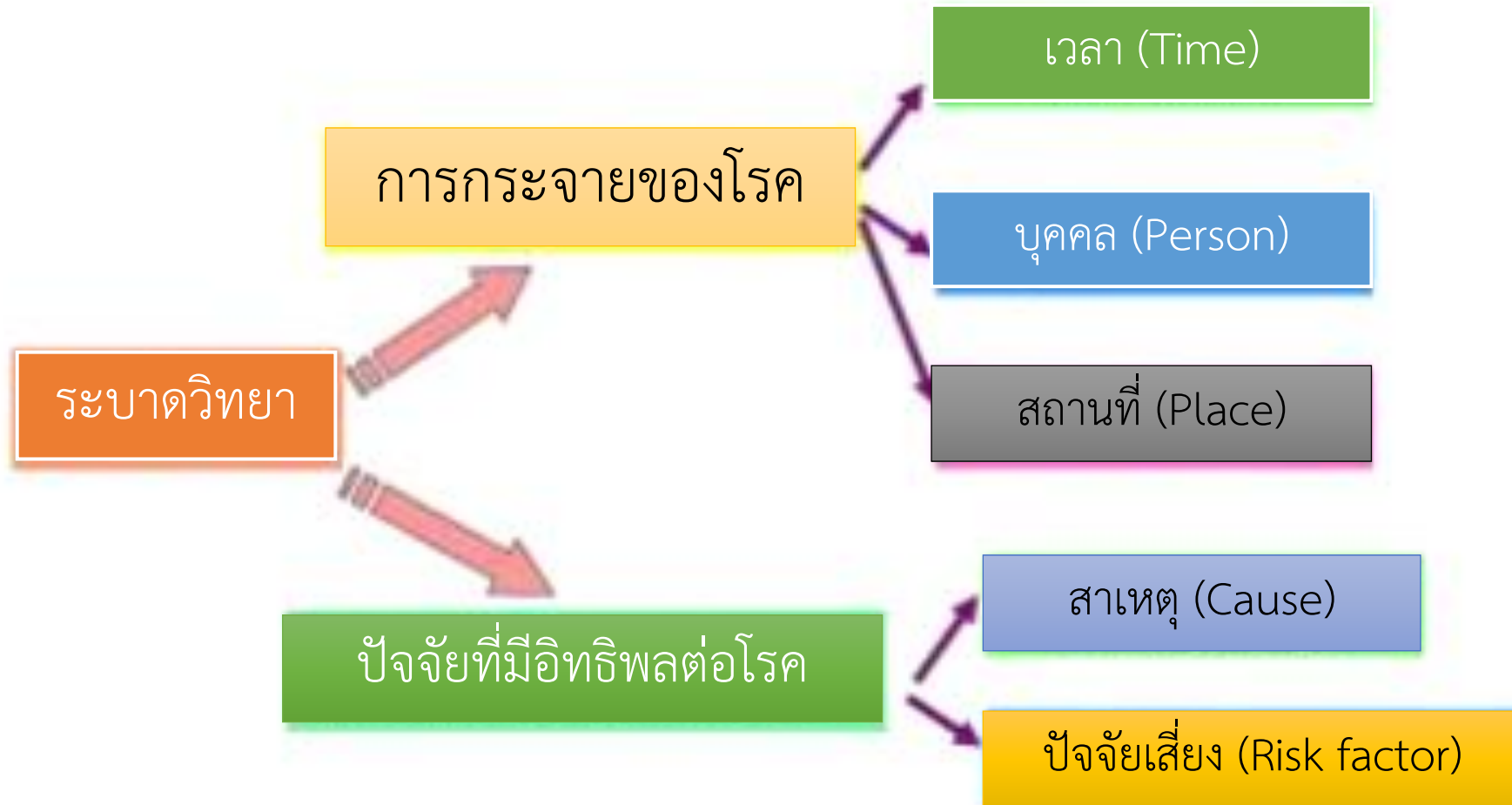

ตัวอย่างกรณีฟาร์มปฏิบัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐานในผลิตกุ้งทะเล

แนวคิดเกี่ยวกับระบาดวิทยาที่สามารถนำมาใช้ในการสืบสวนสาเหตุ

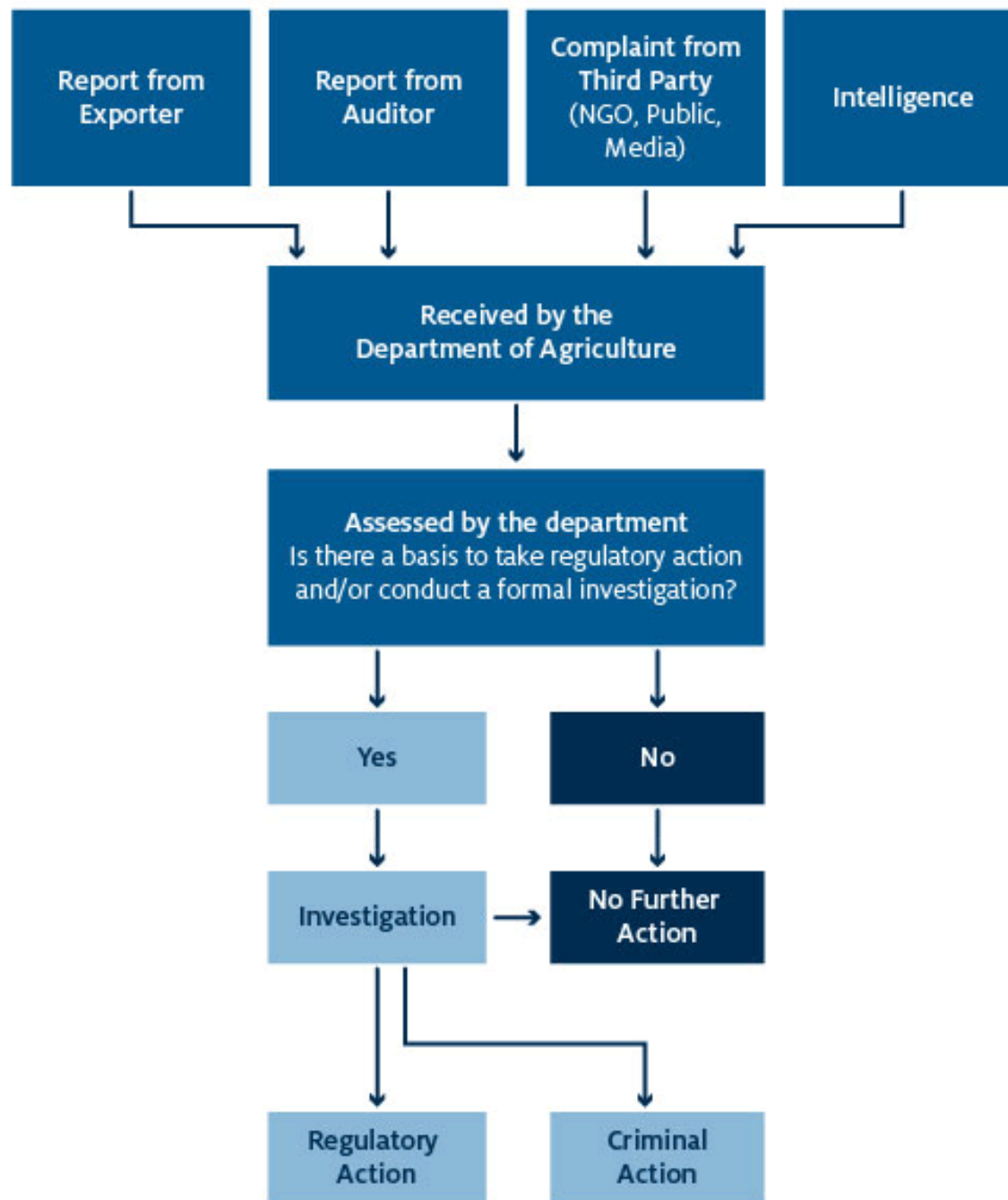
การใช้แนวคิด HACCP ประกอบการวางแผนสืบสวนสาเหตุ

1. การวิเคราะห์อันตราย/ความเสี่ยง
2. จำแนกจุดควบคุมวิกฤติ
3. กำหนดระดับวิกฤติ
4. สร้างระบบเฝ้าระวังที่จุดควบคุมวิกฤติ
5. สร้างวิธีการแก้ไขปัญหาวิกฤติ
6. กระบวนการยืนยันความเป็นจริง
7. การบันทึกอย่างต่อเนื่อง

ลำดับการดำเนินการ
ต่อข้อร้องเรียน
และการสืบสวน
สาเหตุของรัฐบาล
ออสเตรเลีย

(ตัวอย่างระบบของรัฐบาล)

ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในการสืบสวนสาเหตุ (Investigation)

กรณีฟาร์มปฏิบัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน

ขั้นตอนหลักของการสืบสวนสาเหตุ

1. จัดทำแผนการสืบสวนสาเหตุ
2. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น
3. สืบสวนสาเหตุที่เกิดขึ้นให้เร็วที่สุดหลังจาก
ทราบ/ได้รับมอบหมาย
4. เก็บข้อมูล/ความจริงในพื้นที่
5. สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง
6. เขียนรายงาน

แนวทางที่ใช้ในการเก็บข้อเท็จจริง
และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในระหว่างการสืบหาสาเหตุ

5W

1H

INVESTIGATE

- Who? - When?
- What? - How?
- Where?
- Why?

1. Who?

ใครคือบ้างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องสืบสวนสาเหตุ

- เจ้าของฟาร์ม
- คนงานที่เกี่ยวข้อง
- ที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ติดต่อ

2. What?

อะไรคือเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง

- ประเภทของยาที่พบ
- ลำดับของเหตุการณ์
- ชนิดของโรคที่พบ การปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

3. Where?

เหตุเกิดขึ้นที่ไหน

- บ่อที่มีการใช้ยาปฏิชีวนะ
- ฟาร์มที่ปฏิบัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน

4. When?

เหตุเกิดขึ้นเมื่อไหร่

- วันเวลา อายุของการเลี้ยงกุ้ง
- ระยะเวลาที่เหตุการณ์ปฏิบัติไม่สอดคล้องเกิดขึ้น

5. How?

สิ่งผิดพลาดเกิดขึ้นได้อย่างไร

- เจตนาของการใช้
- สอบถาม ความเสี่ยงที่ทำให้เกิดการติดเชื้อ ทั้งสาเหตุหลักและสาเหตุทางอ้อม

6. Why?

ทำไมถึงเกิดความผิดพลาดขึ้น

- สอบถามสาเหตุต่างๆ ที่ทำให้ต้องใช้ยา
- สอบถาม สาเหตุที่ทำให้กึ่งเกิดการติดเชื้อ ทั้งสาเหตุหลักและสาเหตุทางอ้อม

- ควรถามคำถามที่เป็นพื้นฐาน
- ควรถามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้คำตอบ เกี่ยวกับ สาเหตุที่เกิด สภาพแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไขของความผิดพลาดการปฏิบัติ จนครบถ้วนกระบวนการความ (สั้นข้อสงสัย)
- ควรใช้วิธีการวิเคราะห์ถึงรากเง้าของปัญหา (Root cause analysis) เพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องที่สุด

การหาข้อเท็จจริง

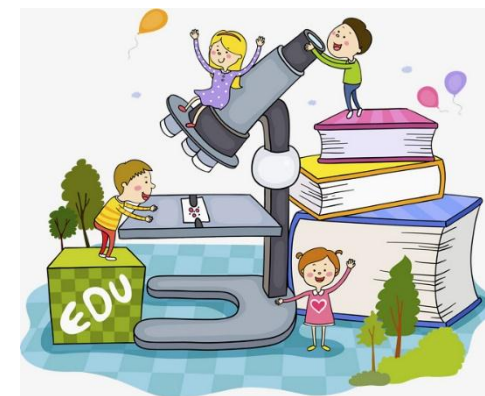
- ผู้เกี่ยวข้อง ลูกจ้างและ หลักฐานทางกายภาพ
- ตำแหน่งและการแบ่งพื้นที่ใช้สอย เครื่องมือ และอุปกรณ์
- บันทึกการใช้เครื่องมือ บันทึก และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- การบันทึกสภาพสภาพแวดล้อมและคุณภาพน้ำ อากาศ
- การเก็บตัวอย่าง
- การทำความสะอาด สุขอนามัยฟาร์ม และสภาพแวดล้อมในการทำงาน
- รูปถ่าย
- อื่นๆ

เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

- เข้าไปสัมภาษณ์สืบสวนสาเหตุ ให้เร็วที่สุด
- สถานที่สัมภาษณ์ ควรเป็นพื้นที่ไม่พลุกพล่าน เพื่อให้สามารถสัมภาษณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- พยายามใช้คำพูดอย่างไม่เป็นทางการ
- ไม่พูดจาด้วยอำนาจ และวางตัวในระดับเท่ากัน ไม่แสดงตัวให้เหนือกว่า
- ใช้คำถามปลายเปิด
- ฟังอย่างตั้งใจ ไม่พูดจาทำหนิ และสนใจเฉพาะข้อเท็จจริง
- ถามคำถามที่เรารู้คำตอบแล้วบ้าง เพื่อให้การสนทนาไม่เครียดเกินไป

ตัวอย่าง การสืบสวนสาเหตุของการพบการใช้ยาปฏิชีวนะในฟาร์มเลี้ยงกุ้ง

1. ได้รับผลการตรวจพบตรวจพบสารตกค้างจากห้องปฏิบัติการ ผู้ส่งออก หรือประเทศผู้นำเข้าสินค้าปลายทาง
2. เตรียมความพร้อมในการสืบสวนสาเหตุที่เป็นไปได้ของการพบสารตกค้าง
3. สร้างสมมุติฐานของการใช้ยาปฏิชีวนะ ผ่านการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และเก็บข้อเท็จจริงในพื้นที่
4. ทดสอบสมมุติฐานด้วยการศึกษาเชิงวิเคราะห์ และการทดสอบสารตกค้างจากตัวอย่างที่เก็บจากฟาร์มในห้องปฏิบัติการ
5. วิเคราะห์หาจุดที่ปนเปื้อนและวิธีการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน
6. ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติในฟาร์ม เพื่อป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดซ้ำขึ้นมาอีก
7. ประเมินผลการแก้ไขปัญหา ด้วยการเฝ้าระวังปัญหาเพิ่มขึ้น

ตัวอย่าง การสืบสวนสาเหตุของการพบโรคในโรงเพาะฟักกุ้งขาวปลอดโรค

1. ได้รับผลการตรวจพบ เชื้อโรค จากห้องปฏิบัติการ
2. เตรียมประเด็นสาเหตุที่เป็นไปได้ของการติดเชื้อโรค
3. สร้างสมมติฐานผ่านการสัมภาษณ์ และเก็บข้อเท็จจริงในพื้นที่
4. ทดสอบสมมติฐานด้วยการศึกษาเชิงวิเคราะห์ และการทดสอบในห้องปฏิบัติการ
5. วิเคราะห์หาจุดที่ปนเปื้อนและต้นกำเนิดของเชื้อโรค
6. ควบคุมเชื้อโรคด้วยการกักกัน และปรับปรุงวิธีการปฏิบัติ
7. ประเมินผลการควบคุมเชื้อโรค

ข้อเสนอแนะในการเขียนรายงาน การสืบสวนสาเหตุ

1. Who ใครคือผู้ที่เกี่ยวข้อง กับความไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน
2. What อะไรคือข้อผิดพลาดและสิ่งที่เราสืบสวนและพบว่าเป็นข้อผิดพลาด
3. Where ความผิดพลาดอยู่ที่ขั้นตอนใด หรือพื้นที่ใดของฟาร์ม
4. When เกิดความผิดพลาดขึ้นเมื่อไหร่
5. Why ทำไมถึงเกิดการปฏิบัติที่พลาด (รากเง้าของปัญหา)
6. Preventive action มีขั้นตอนแนะนำการการปฏิบัติเชิงป้องกันที่ชัดเจน
7. Follow through มีการติดตามการแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจน

10 ข้อที่มักพบความผิดพลาดจากการ สืบสวนสาเหตุ

1. การวางแผนล้มเหลว
2. ละเลยหรือไม่สนใจเสียงบ่น
3. การสืบหาสาเหตุล่าช้า
4. การหลงลืมวัตถุประสงค์
5. ถูกกวนใจเวลาสัมภาษณ์
6. ใช้ท่าทีก้าวร้าวในระหว่างการสัมภาษณ์
7. ไม่สามารถนำการสัมภาษณ์อย่างต่อเนื่องจนการสืบสวนสาเหตุ
8. ไม่สามารถสรุปผลการสืบสวนสาเหตุ
9. ไม่เขียนรายงาน
10. ไม่ติดตามการแก้ไขปัญหาหลังจากการเข้าไปสืบสวนสาเหตุ

ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในการสืบสวนสาเหตุ (Investigation) กรณีฟาร์มปฏิบัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน

โดย

พุทธ ส่องแสงจินดา

ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

ถาม

ตอบ